

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Swyddogaethau Awdurdodau Lleol etc.) (Cymru) (Diwygio) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Lywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Swyddogaethau Awdurdodau Lleol etc.) (Cymru) (Diwygio) 2020.

Mark Drakeford
Y Prif Weinidog

09 Hydref 2020

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Swyddogaethau Awdurdodau Lleol etc.) (Cymru) 2020 i ehangu pwerau awdurdodau lleol i gyhoeddi cyfarwyddydau manau cyhoeddus fel y caiff y cyfarwyddydau wahardd neu reoleiddio gweithgareddau penodedig mewn man cyhoeddus, gan gynnwys yfed alcohol.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Gwneir y Rheoliadau hyn o dan y weithdrefn frys y darperir ar ei chyfer yn adran 45R o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p. 22) ("Deddf 1984"). Caiff y Rheoliadau eu gwneud heb fod drafft wedi'i osod gerbron y Senedd a'i gymeradwyo ganddi. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, oherwydd brys, ei bod yn angenrheidiol gwneud y Rheoliadau heb i ddrafft gael ei osod a'i gymeradwyo fel y gellir gweithredu mesurau iechyd y cyhoedd er mwyn ymateb yn gyflym i'r bygythiad a berir i iechyd pobl gan y coronafeirws.

Bydd y Rheoliadau yn peidio â chael effaith ar ddiwedd y cyfnod o 28 o ddiwrnodau (heb gynnwys toriad) sy'n dechrau ar y diwrnod y gwneir yr offeryn oni bai, yn ystod y cyfnod hwnnw, y cymeradwyir y Rheoliadau gan y Senedd.

Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol

Mae'r darpariaethau yn caniatáu i awdurdodau lleol gyhoeddi cyfarwyddydau a allai reoleiddio'r defnydd o fangreodded, neu'r mynediad iddynt. Byddai modd arfer y pwerau hyn hyd yn oed pe byddai'r rhai sy'n gyfrifol am y fangre yn y manau cyhoeddus yn cydymffurfio fel arall â'r gofynion o dan Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 2) (Cymru) 2020 i gymryd mesurau rhesymol i leihau'r risg o ledaenu neu o ddod i gysylltiad â'r coronafeirws, ond lle bo ffactorau eraill yn golygu y gallai parhau i gadw'r fangre neu'r lleoliad yn agored arwain at risg uwch o drosglwyddo'r feirws.

Er bod y Rheoliadau'n berthnasol i hawliau unigolion o dan Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a Siarter Hawliau Sylfaenol Ewrop, mae'r Llywodraeth o'r farn bod modd eu cyfiawnhau er mwyn atal lledaenu clefydau heintus a/neu bod hawl i wneud yr ymyriad ar y sail ei fod yn ceisio cyflawni nod dilys, sef diogelu iechyd y cyhoedd. Mae'r Llywodraeth o'r farn hefyd eu bod yn gymesur.

Mae pob un o'r rhain yn hawliau amodol, sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd ag arfer yr hawliau os yw hynny'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch y cyhoedd neu er mwyn diogelu iechyd. Rhaid gallu cyfiawnhau pob cyfyngiad a gofyniad o'r fath ar y sail eu bod yn ceisio cyflawni nod teg, sef diogelu iechyd y cyhoedd a'u bod yn gymesur. Mae'r darpariaethau hyn yn cydbwysu'r angen i gynnal ymateb priodol i fygythiad y coronafeirws yn erbyn hawliau unigolion a busnesau, mewn modd sy'n dal yn gymesur i'r angen i osgoi cynnydd yng nghyfradd trosglwyddo'r coronafeirws, gan ystyried y dystiolaeth wyddonol.

Bydd y Rheoliadau'n berthnasol, neu'n mae'n bosibl y byddant yn berthnasol, i hawliau o dan Erthygl 6 (yr hawl i gael treial teg); Erthygl 8 (yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol); Erthygl 9 (rhyddid meddwl cydwybod a chrefydd); Erthygl 11 (rhyddid i ymgynnull a chymdeithasu) ac Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf (mwynhau eiddo'n heddychlon). Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, i'r graddau y mae'r gofynion a osodir gan y Rheoliadau'n berthnasol i'r hawliau hynny neu'n ymyrryd â hwy, bod cyfiawnhad dros yr ymyriad gan eu bod yn ceisio cyflawni nod teg, sef darparu ymateb iechyd y cyhoedd i'r bygythiad a berir gan y cynnydd ym mynychder a lledaeniad y coronafeirws ar draws Cymru a'u bod yn gymesur i'r nod hwnnw.

Bydd awdurdodau lleol yn cael cyhoeddi cyfarwyddydau dim ond pan fydd hynny'n angenrheidiol er mwyn atal, diogelu rhag, rheoli neu ddarparu ymateb iechyd y cyhoedd i fynychder neu ledaeniad haint y coronafeirws yn ardal yr awdurdod lleol a bod hynny'n gymesur i'r nod hwnnw. Rhaid i'r awdurdod lleol sydd wedi cyhoeddi'r cyfarwyddyd ei adolygu o leiaf unwaith bob saith niwrnod pan fydd mewn grym, ac os nad yw'n angenrheidiol nac yn gymesur mwyach, rhaid ei ddirymu. Ar ben hynny, caiff parti sydd â buddiant apelio yn erbyn unrhyw gyfarwyddydau o'r fath gerbron llys ynadon.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Gwneir y Rheoliadau o dan adrannau 45C(1) a (3)(c), 45F(2) a 45P o Ddeddf 1984.

Mae Deddf 1984 a'r Rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf honno yn darparu fframwaith deddfwriaethol ar gyfer diogelu iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mewnosodwyd Rhan 2A o Ddeddf 1984 gan Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2008, ac mae'n darparu sail gyfreithiol i ddiogelu'r cyhoedd rhag bygythiadau sy'n deillio o glefydau heintus.

Mae adran 45C o Ddeddf 1984 yn rhoi pŵer i'r Gweinidog priodol wneud rheoliadau er mwyn atal, diogelu rhag, rheoli neu ddarparu ymateb iechyd y cyhoedd i fynychder neu ledaeniad haint neu halogiad. Mae'n cynnwys pwerau i osod cyfyngiadau neu ofynion ar neu mewn perthynas â phersonau, pethau neu fangreoeedd os bydd bygythiad i iechyd y cyhoedd, neu mewn ymateb iddo. Mae adran 45F yn galluogi gwneud darpariaeth atodol gan gynnwys darpariaeth ar gyfer gorfodi cyfyngiadau a gofynion a osodir o dan y Rheoliadau a chreu troseddau.

Rhoddir y swyddogaethau o dan yr adrannau hyn i'r "Gweinidog priodol". O dan adran 45T(6) o Ddeddf 1984, ystyr y Gweinidog priodol, mewn perthynas â Chymru, yw Gweinidogion Cymru.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Mae'r Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Swyddogaethau Awdurdodau Lleol etc.) (Cymru) 2020 yn rhoi pwerau i awdurdodau lleol:

- gau mangreoeedd unigol neu osod cyfyngiadau neu ofynion mewn perthynas â defnyddio'r mangreoeedd, mynediad iddynt neu nifer y bobl ynddynt;

- gwahardd digwyddiadau penodol (neu fathau o ddigwyddiadau) rhag cael eu cynnal neu osod cyfyngiadau neu ofynion mewn perthynas â chynnal y digwyddiad, mynediad iddo neu nifer y bobl a fydd yn bresennol; a
- chyfyngu ar fynediad i fannau cyhoeddus yn yr awyr agored neu eu cau drwy gyhoeddi cyfarwyddydau manau cyhoeddus.

Yn dilyn pryderon a fynegwyd gan rai awdurdodau lleol, mae'r Rheoliadau hyn yn ehangu pwerau awdurdodau lleol i wneud cyfarwyddydau manau cyhoeddus i'w galluogi i osod gwaharddiadau, gofynion neu gyfyngiadau mewn perthynas â gweithgareddau a gynhelir mewn man cyhoeddus, gan gynnwys yfed alcohol.

Mewn rhai amgylchiadau, mae'r pwerau presennol o dan Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddau a Phlisma 2014 ('Deddf 2014') yn caniatáu i awdurdodau lleol osod rhai o'r gofynion y ceir eu gosod drwy'r cyfarwyddydau manau cyhoeddus ehangach, ond ystyrir bod rhai gofynion gweithdrefnol sy'n ymwneud â'r pwerau hynny yn rhy feichus i ddarparu ymateb iechyd cyhoeddus effeithiol i broblemau a achosir gan ymddygiadau penodol, gan gynnwys yfed alcohol. Bydd hyn yn galluogi i gamau cyflymach gael eu cymryd, gan gynyddu effeithiolrwydd yr ymateb iechyd cyhoeddus yn ystod y pandemig presennol.

O ran yfed alcohol yn benodol, mae'r pŵer ehangach o ran cyfarwyddydau manau cyhoeddus yn ategu'r cyfyngiadau ar werthu alcohol a gyflwynwyd yng Nghymru ar 24 Medi gan y bydd yn helpu awdurdodau lleol i atal cynullïadau o bobl rhag yfed alcohol mewn ardaloedd dynodedig o ganlyniad i gau mangre drwyddedig yn gynt. Bydd ymddygiadau o'r fath yn cynyddu'r risg o drosglwyddo'r coronafeirws gan fod yfed alcohol yn arwain at lai o gydymffurfio â'r canllawiau ar gadw pellter cymdeithasol ac yn gwneud gorfodaeth yn anoddach.

Pan fydd awdurdod lleol yn rhoi cyfarwyddyd, gan gynnwys o dan y pŵer ehangach i wneud cyfarwyddydau manau cyhoeddus, rhaid iddo roi gwybod i Weinidogion Cymru cyn gynted ag y bo modd. Rhaid i hyn gynnwys copi o'r cyfarwyddyd, y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd, y lleoliad neu'r ardal mae'r cyfarwyddyd yn berthnasol iddi, y sefydliadau a'r grwpiau o bobl y mae disgwyl i'r cyfarwyddyd effeithio arnynt yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, y rhanddeiliaid yr ymgynghorwyd â nhw ynghylch y penderfyniad am y cyfarwyddyd, y dyddiad a'r amser pan ddaw'r cyfyngiad i rym, a'r dyddiad a'r amser pan ddaw i ben.

Mae Llywodraeth Cymru yn cadw cysylltiad agos ag awdurdodau lleol ar weithredu a gorfodi'r cyfyngiadau coronafeirws, ac ar ôl gwirio gyda hwy nid ydynt yn ymwybodol o unrhyw gyfarwyddydau sy'n cael eu rhoi o dan y Rheoliadau gwreiddiol ers iddynt ddod i rym. Yn ogystal, nid yw Gweinidogion Cymru wedi cael unrhyw hysbysiadau o gyfarwyddydau, fel sy'n ofynnol o dan y Rheoliadau hynny.

Daw'r Rheoliadau i rym ar ddechrau 12 Hydref 2020.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol sy'n codi o'r coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd cyhoeddus brys, gan gynnwys yr angen i lacio unrhyw

gyfyngiadau nad ydynt bellach yn gymesur â'r ymateb hwnnw, ni fu ymgynghoriad cyhoeddus mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn. Fel yr amlinellwyd pan wnaed y Rheoliadau gwreiddiol, drwy gydol y pandemig, mae Llywodraeth Cymru wedi bod mewn cysylltiad agos â swyddogion gorfodi awdurdodau lleol sydd wedi dweud bod angen y pwerau hyn pan fydd bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd yn bodoli ac nad yw'r pwerau cyfredol yn ddigonol.

Gyda Gweinidogion eraill a Llywodraeth Cymru, rwyf wedi parhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i unigolion ac i fusnesau drwy gydol y newidiadau i'r fframwaith rheoleiddio sydd ar waith i ymateb i'r bygythiad parhaus sy'n deillio o'r coronafeirws.

6. Asesiad effaith rheoleiddiol ac asesiadau eraill o'r effaith

Nid oes asesiad effaith rheoleiddiol wedi cael ei lunio mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn oherwydd bod angen eu rhoi ar waith ar frys fel rhan o'r ymateb parhaus i fygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

Mae asesiad effaith integredig yn cael ei ddatblygu a bydd yn cael ei gyhoeddi maes o law.